

Selonteon Venäjää koskeva osuus

Selonteossa oletetaan, että voimakas muutos Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaympäristössä jatkuu. Toimintaympäristön epävakaus johtuu neljästä tekijästä, joista kolme liittyy Venäjään. (Neljäs = kansainvälisen turvallisuusympäristön muutos)

Ø "Venäjän paluu voimapolitiittiseen ajatteluun"

Venäjän haluttomuus yhteistyövaraisen turvallisuuden ylläpitämiseen tuodaan selonteossa selkeästi esiin. Venäjän tulkinta Euroopan turvallisuusjärjestelmän vakauden palauttamisesta eroaa läntisestä merkittävästi. Venäjän toimintaa ohjaa geopolitiittinen nollasummapelien logiikka ja tähtäimessä on suurvalta-aseman rakentaminen etupiirijattelun pohjalta.

Ø "maan sisäinen kehitys"

Selonteon Venäjän sisäistä kehitystä koskeva osuus korostaa talouden uudistamisen ongelmia, mutta ei erittele mistä kyvyttömyys johtuu. Systemaattinen korruptio heikentää valtionhallintoa ja demokraattisen hallintotavan keskeisiä instituutioita, sisäpiiriläisten taloudelliset intressit ja keskinäiset sitoumukset ohjaavat päätöksentekoa ja tekevät siitä vaikeasti ennakoitavaa. Informaatiotilan manipulointi ja kansalaisten poliittisen aktiivisuuden systemaattinen rajoittaminen kaventavat yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Ø Venäjän "sotilaallisen kyvyn kasvu ja sotilaallisen toiminnan aktivoituminen"

Selonteon Venäjää koskeva arvio korostaa Venäjän tahtoa ja kykyä käyttää sotilaallista voimaa tavoitteidensa edistämiseksi. Puolustusmenojen kasvu jatkuu, varusteluohjelman toteuttamisen määräaikoja jatkettu, tahtotila sen toteuttamiseksi ennallaan, sotilaalliset toimet Ukrainassa ja Syyriassa osoitus Venäjän kasvaneesta sotilaallisesta kyvystä.

Ø PUUTTUU: Venäjän sisäisen kehityksen vakava kriisi ja sen merkitys Suomelle

Venäjän sisäinen kehitys ei ole kestävällä pohjalla. Talouden ei odoteta kasvavan merkittävästi lähivuosina. Valtionyhtiöiden ongelmat heijastuvat aluksi paikallistasolle, tällä hetkellä ei näköpiirissä laajamittaisia protesteja. Vallalla apaattisuus, eriarvoisuuden kasvu, etnisten ryhmien välisten konfliktien mahdollisuus ei ole poissuljettu. Voimaministeriöiden uudelleenjärjestelyt voivat johtaa ei-toivottuihin seurauksiin (keskinäinen kilpailu vallasta kasvaa, epäviralliset käytännöt ja korruptio rapaattavat entisestään oikeuslaitoksen ym. instituutioiden toimintaa). Keskeinen epävarmuustekijä on vallanvaihto, joka itsessään tuottaa epävarmuutta. *Venäjän nykyisen valtajärjestelmän legitimitetin murentuminen (hitaasti, kuten useimmat asiantuntijat arvioivat) tai äkillisesti tulisi huomioida yhtenä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaympäristön epävarmuustekijänä. Tätä mahdollisuutta ei ole selonteossa käsitelty.*

Arvioitaessa Venäjän reaktioita Suomen harjoittaman kansainvälisen puolustuspoliittisen yhteistyön tiivistymiseen on huomioita seuraavat tekijät:

1. kansainvälisen yhteistyön merkitys Suomen puolustuskyvylle ja sen ylläpidolle
2. Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeiset tausta-oletukset (uhkakuvat)
3. sotaharjoitukset Venäjän strategisessa kommunikaatiossa

Tässä arviossa keskitytään vain kahteen jälkimmäiseen tekijään.

2. Venäjän ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeiset tausta-oletukset (uhkakuvat)¹

- o Yhdysvaltojen globaali johtajuus rajoittaa Venäjän pyrkimystä vahvistaa maan suurvaltastatusta ja roolia kansainvälisten pulmakysymysten ratkaisijana
- o Yhdysvallat pyrkii syrjäyttämään Venäjän sen perinteisiltä intressialueilta, ml. hyödyntämään IVY-maiden luonnonvararesursseja
- o Venäjän ja Yhdysvaltojen (NATO:n) sotilaallisen voiman tulisi olla Euroopassa tasapainossa
- o Venäjän sisäisten uhkien uskotaan olevan lähtöisin ulkoisista toimijoista

Venäjä harjoittaa ulkomaita kohtaan valtapoliittikkaa kaikessa toiminnassaan. Se pyrkii neutraloimaan kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvat uhat ennakolta ja on valmis käyttämään tässä laajaa keinovalikoimaa. Venäläisessä sodan kuvan määrittelyssä lähdetään siitä, että sodankäynti voidaan määritellä alkaneeksi jo paljon ennen aseellista konfliktia (IW ylivoima).

3. Sotaharjoitukset Venäjän strategisessa kommunikaatiossa

- o Sotilasdoktriinin (2014) diskursiivinen signaali: sotilaallisen voiman näyttö eli sotaharjoitukset *Venäjän federaatioon ja sen liittolaisiin rajoittuvissa maissa* määrittellään *sotilaalliseksi uhaksi* (vrt. sotilaallinen vaara). Aikaisemmassa sotilasdoktriinissa uhka-arvio sisälsi tulkinnallisen elementin: "provokatiivisin tavoittein" suoritettut harjoitukset muodostivat uhan.²
- o Virallisissa lausunnoissa Venäjä korostaa NATO:n harjoitusten määrällistä kasvua *Venäjän rajoilla* ja tästä johtuvaa "turvallisuustilanteen epätasapainoa". Venäjä on ilmoittanut vastaavansa NATO:n lisääntyneeseen aktiivisuuteen.³
- o Venäjä sulkee pois keskustelusta sen omien sotilasharjoitusten (lukumääräisesti ja laajuudeltaan moninkertaisia NATO:n harjoituksiin nähden) osuuden turvallisuustilanteen heikentymiselle.

Venäjän lausunnot koskien naapurimaiden sotilasharjoituksia vahvistavat (uhka)kuvaa Venäjästä altavastaajan asemassa sen "perinteisillä intressialueilla". Strategisen harhauttamisen osuuden arviointi edellyttää kohdan (1) huomioimista Venäjän reaktioita koskevassa analyysissä.

¹ Perustuu yhteisartikkeliin: Mikkola, Olli-Matti, Katri Pynnöniemi (2016): "Venäjän nollasummapelin valtapoliittikka", Blombergs, Fred (toim.) *Suomen turvallisuuspoliittisen ratkaisun lähtökohtia*. Maanpuolustuskorkeakoulu, Julkaisusarja 1, Tutkimuksia No.4.

² Pynnöniemi, Katri, James Mashiri (2015): *Venäjän sotilasdoktriinit vertailussa. Nykyinen versio viritettiin kriisijän taajuudelle*, FIIA Report 42, http://www.fii.fi/fi/publication/507/venajan_sotilasdoktriinit_vertailussa/.

³ Venäjän puolustusministeri Sergei Shoigu, 29.6.2016, http://www.ng.ru/armies/2016-06-29/2_shoigu.html?print=Y.